

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAKUOČIŲ IR PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. IX-517 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-890

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. lapkričio 10 d. sprendimo Nr. SV-S-285 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-890 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Seimui jį tobulinti atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Kitų Europos šalių patirtis rodo, kad užstato už vienkartinės gėrimų pakuotes sistemoje (toliau – užstato sistema) efektyviausia rinkti lengvasias pakuotes (PET (polietileno tereftalato) butelius, metalines skardines), jų metinis surinkimo rodiklis – 90–92 proc. Stiklinių pakuočių grąžinama mažiau (dėl dužimo tikimybės) – metinis surinkimo rodiklis neviršija 85 proc. Skaičiuojant vienetais, stiklinės pakuotės sudaro apie 5 proc. visų užstato sistemoje surenkamų pakuočių, tačiau skaičiuojant pagal svorį – 40 proc. (apie 10 tūkst. t), nes stiklinės pakuotės daugiau kaip 10 kartų sunkesnės už PET ir metalines pakuotes (viena PET, metalinė gėrimų pakuotė sveria 15–50 g, stiklinė – 400–900 g).

2. Stipriųjų alkoholinių (kitais – spiritinių) gėrimų stiklinės pakuotės pasižymi formų įvairove (stačiakampės, trikampės, briaunotos, kitų nestandartinių formų). Įdiegta užstato sistemos infrastruktūra nepritaikyta priimti Įstatymo projektu siūlomų į užstato sistemą įtraukti įvairių formų stipriųjų alkoholinių gėrimų stiklinių pakuočių, visų tipų 0,1 l pakuočių, taip pat 3 l stiklinių ir metalinių pakuočių.

3. Paprastai gėrimai į kitų rūšių plastikines pakuotes, išskyrus PET, nepilstomi. Be to, kitose šalyse užstato sistema taip pat taikoma PET gėrimų pakuotėms, o ne visų rūšių plastikinėms gėrimų pakuotėms. Atsižvelgiant į tai ir siekiant aiškumo, siūlytina nustatyti, kad užstato sistema taikoma PET, o ne visų rūšių plastikinėms gėrimų pakuotėms.

4. Išplėtus užstato sistemą, kaip siūloma Įstatymo projekte, privalomų užstato sistemoje priimti stiklinių pakuočių kiekis išaugtų daugiau kaip 5 kartus ir darytų reikšmingą poveikį:

4.1. prekybos įmonių galimybei skirti papildomas pakuotėms surinkti ir sandėliuoti reikalingus plotus – projektuojant naujas parduotuves, pakuočių priėmimo punktus, neįvertintas galimai augsiantis užstato sistemoje surenkamų pakuočių kiekis;

4.2. organizuojant pakuočių krovimo darbus – didesniame daug sunkesnių (palyginti su PET ir metalinėmis gėrimų pakuotėmis) stiklinių pakuočių kiekiui krauti reikėtų papildomų darbuotojų ir (arba) krovimo technikos.

5. Stiklinės gėrimų pakuotės į užstato sistemą kitose Europos šalyse (išskyrus Suomiją) neįtraukiamos ne tik dėl to, kad joms sandėliuoti reikia daug daugiau vietos: sutvarkyti stiklinių pakuočių atliekas užstato sistemoje kainuoja 2–4 kartus daugiau nei PET ar metalines pakuotes. PET ir metalinės vienkartinės pakuotės taromatuose presuojamos, todėl joms sandėliuoti reikia mažiau vietos nei nepresuojamoms stiklinių pakuočių atliekoms. Sandėliuoti reikiamos vietos

trūkumas ir sunkių stiklinių pakuočių krovimo problema ypač aktuali kaimo vietovių mažmeninės prekybos parduotuvėse.

6. 2021 m. birželio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 2, 4, 4², 7, 10, 11² straipsnių ir 2 priedo pakeitimo įstatymas Nr. XIV-408 (toliau – įstatymas Nr. XIV-408), kuriame numatyta rūšiuojamojo pakuočių atliekų surinkimo sistemos naudojant atliekų rūšiavimo konteinerius (toliau – konteinerinė sistema) reforma, užtikrinanti konteinerinės sistemos plėtrą savivaldybėse. Įgyvendinus įstatymo Nr. XIV-408 nuostatas, bus pagerinta pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo paslaugos kokybė. Išplėtus konteinerinę sistemą ir užtikrinus kokybiškesnę pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo paslaugą, 2022 m. planuojama surinkti apie 76,3 tūkst. t stiklinių pakuočių individualiose valdose. 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu investuota 88 mln. eurų Europos Sąjungos fondų lėšų į komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą (plėstas konteinerių aikštelių tinklas, nupirkta komunalinių atliekų ir antrinių žaliavų surinkimo konteinerių). Iki 2021 m. pabaigos visoje Lietuvoje pastatyta apie 26,5 tūkst. kolektyvinio naudojimo konteinerių pakuočių atliekoms ir antrinėms žaliavoms rinkti, beveik 9 tūkst. jų skirti stiklinių pakuočių atliekoms ir stiklo antrinėms žaliavoms rinkti. Iki 2022 m. vidurio individualiose valdose bus pastatyta daugiau kaip 426 tūkst. pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų konteinerių, o iki metų pabaigos numatoma pastatyti dar 7053 stiklinių pakuočių atliekų ir stiklo antrinių žaliavų konteinerius.

7. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2020 m. Lietuvos rinkai patiekta 78,6 tūkst. t stiklinių pakuočių. Konteinerinėje sistemoje surinkta 20,4 tūkst. t stiklinių pakuočių atliekų; kartu su kitais surinkimo būdais (išskyrus užstato sistemą), pvz., didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse, apvažiuojant, jų surinkta daugiau kaip 34 tūkst. t. VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenimis, 2020 m. užstato sistemoje surinkta 9,25 t stiklinių pakuočių atliekų. Iš viso surinkta 63 proc. rinkai patiektų stiklinių pakuočių atliekų, iš jų – 50 proc. savivaldybių įrengtose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose, 13 proc. – užstato sistemoje. Prognozuojama, kad 2021 m. stiklinių pakuočių atliekų sutvarkymo rodiklis bus 72 proc., 2022 m. – 77 proc.

8. 2019 m. atliktoje Užstato už vienkartinės pakuotes sistemos plėtros sąnaudų–naudos analizėje (toliau – užstato analizė) pateiktais skaičiavimais, praplėtus užstato sistemą, stiklinių pakuočių atliekų užstato ir konteinerinėje sistemoje bendrai būtų surinkta 81,3 proc. per metus. Plečiant konteinerinę sistemą (bet neplečiant užstato sistemos), bendrai stiklinių pakuočių atliekų būtų surinkta 73,1 proc. Investicijų į užstato sistemos plėtrą sąnaudos sudarytų 146,4–165 mln. eurų, o į konteinerinės sistemos plėtrą – 25,6 mln. eurų. Taigi investicijos į užstato sistemos plėtrą būtų 6 kartus didesnės. Be to, išplėtus užstato sistemą, gamintojų ir importuotojų veiklos sąnaudos (pvz., dėl vienkartinių pakuočių žymėjimo užstato sistemos ženklu ir su tuo susijusių kitų išlaidų) kasmet padidėtų apie 10 mln. eurų. Investicijos į užstato sistemos plėtrą nesumažins konteinerinės sistemos išlaikymo kaštų. Atvirkščiai – praplėtus užstato sistemą, sumažės konteinerinėje sistemoje surenkamų perdirbti tinkamų pakuočių atliekų kiekis (užstato analizės duomenimis, – apie 43 tūkst. t); tai reiškia, kad sumažės pajamos, gaunamos pardavus kaip žaliavą perdirbti tinkamas pakuočių atliekas (užstato analizės duomenimis, – apie 263 tūkst. eurų per metus), kuriomis sumažinamos atliekų tvarkymo konteinerinėje sistemoje išlaidos. Padidėjusias išlaidas (tiek užstato, tiek konteinerinės sistemos) turės apmokėti gyventojai. Dėl bendro kainų lygio pokyčio ir kitų rinkos veiksnių užstato sistemos plėtra nuo 2023 m. pareikalautų didesnių investicijų, nei nurodyta užstato analizėje.

9. Pagal Įstatymo projekte pateiktus pasiūlymus, pasiruošti įgyvendinti užstato sistemos plėtrą reikėtų daugiau laiko – dėl techninio užstato sistemos infrastruktūros pritaikymo įvairios talpos ir formų vienkartinėms gėrimų pakuotėms. VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenimis, į užstato sistemą papildomai įtraukus tik, pvz., vyno, vyno gėrimų ir vyno

kokteilių lengvasias – PET ir metalines – pakuotes, pasiruošti įgyvendinti užstato sistemos plėtrą – pritaikyti sistemos infrastruktūrą, prisitaikyti rinkos dalyviams – reikėtų mažiau laiko ir gerokai mažiau papildomų investicijų.

10. Pagal žiedinę ekonomiką įgyvendinti numatančioje 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/851, kuria iš dalies keičiama Direktyva [2008/98/EB](#) dėl atliekų, nustatytus tikslus, Lietuvoje nuo 2021 m. nuosekliai didėja stiklinių pakuočių atliekų perdirbimo užduotys ir 2023 m. turės būti perdirbama 70 proc. šių pakuočių. Siūlytina užstato sistemos plėtrą įtraukiant stiklines pakuotes svarstyti 2024 metais, jei paaiškėtų kad neįvykdyta 2023 m. stiklinių pakuočių perdirbimo užduotis.

11. Vertinant VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenis, į užstato sistemą įtraukus spiritinių gėrimų, vyno, vyno kokteilių ir vyno gėrimų metalines ir PET pakuotes, užstato sistemoje kasmet papildomai būtų surinkta vidutiniškai 105 t (5,9 mln. vnt.) metalinių pakuočių ir 34 t (0,9 mln. vnt.) PET pakuočių.

12. Atsižvelgus į pateiktus argumentus, VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ terminuotus įsipareigojimus pakuočių automatizuoto priėmimo įrangos tiekėjui ir jau suplanuotus infrastruktūros atnaujinimus, siekiant suteikti pakankamai laiko užstato sistemos dalyviams pasiruošti ir optimizuoti reikalingus kaštus, patobulinti Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinę sistemą, siūloma, kad išplėsta užstato sistema įsigaliotų ne anksčiau kaip 2025 m. sausio 1 d.

13. Nealkoholinių gėrimų klasifikacijas tvirtina žemės ūkio ministras. Vadovaujantis Nealkoholinių gėrimų ir giros apibūdinimo, gamybos ir prekinio pateikimo techninio reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. 3D-13 „Dėl Nealkoholinių gėrimų ir giros apibūdinimo, gamybos ir prekinio pateikimo techninio reglamento patvirtinimo“, 2 punktu ir šio reglamento 4 ir 10 punktais, kuriais apibrėžtiems nealkoholiniams ir fermentuotiems gėrimams nepriskiriamas natūralus mineralinis, šaltinio vanduo, fasuotas geriamasis vanduo, sultys ir nektarai, nealkoholinis alus, nealkoholinis vynas, nealkoholinis sidras, todėl, norint, kad šiems gėrimams ir ateityje būtų taikoma užstato sistema, jie turėtų būti išvardyti Įstatymo projektu keičiamoje Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje.

14. Atsižvelgus į pateiktus argumentus, siekiant užstato sistemos plėtos efektyvumo, siūloma užstato sistemą plėsti įtraukiant spiritinių gėrimų, vyno PET ir metalines pakuotes ir Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamą Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalį išdėstyti taip:

„2. Gamintojai ir importuotojai privalo imti užstatą iš pakuočių platintojų ar pakuočių pardavėjų ir jį grąžinti pakuočių pardavėjams, kai šie grąžina pakuočių atliekas, jeigu tiekia Lietuvos Respublikos vidaus rinkai spiritinius gėrimus, alų, alaus kokteilius, sidrą, kriaušių sidrą, vyną, vyno gėrimus, vyno kokteilius, vaisių vyną, vaisių vyno kokteilius, vaisių vyno gėrimus, kitus fermentuotus alkoholinius gėrimus, alkoholinius kokteilius ir nealkoholinius gėrimus (gaiviuosius gėrimus, stalo vandenį, koncentruotus sulčių gėrimus), girą, nealkoholinį alų, nealkoholinį sidrą, nealkoholinį vyną, natūralų mineralinį vandenį, šaltinio vandenį, fasuotą geriamąjį vandenį, sultis, nektarą, supakuotus į šias prekes vienkartines pakuotes, kurių talpa didesnė negu viena dešimtoji litro, bet ne didesnė negu trys litrai:

1) stiklines (netaikoma trijų litrų talpos stiklinėms pakuotėms ir stiklinėms vienkartinėms pakuotėms, į kurias supakuotas vaisių vynas, vaisių vyno gėrimai, vaisių vyno kokteiliai, vynas, vyno gėrimai, vyno kokteiliai, spiritiniai gėrimai);

2) PET;

3) metalines (netaikoma trijų litrų talpos metalinėms pakuotėms).“

15. Atsižvelgiant į tai, kad kituose atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose gėrimai, kurių pakuotėms taikoma užstato sistema, nevardijami, įgyvendinamųjų teisės aktų

priimti ir keisti nereikės, Įstatymo projekto 2 straipsnio pavadinime vietoj žodžių „ir įgyvendinimas“ įrašytini žodžiai „ir taikymas“, kadangi šio straipsnio nuostatos reglamentuoja įstatymo įsigaliojimą ir taikymą. Įstatymo projekto 2 straipsnį siūlytina išdėstyti taip:

„2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2025 m. sausio 1 d.

2. Gaminius, supakuotus į vienkartinės pakuotes, už kurias nustatytas užstatas pagal šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje išdėstyto Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalį ir kurios nėra pažymėtos atitinkamos užstato sistemos taikymą nurodančiu ženklu, galima tiekti Lietuvos Respublikos vidaus rinkai, platinti ir parduoti ne ilgiau kaip iki 2025 m. kovo 31 d.“

16. 2025 m. sausio 1 d. įsigalios Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 2, 5, 8, 10, 11 straipsnių ir 2 priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 72 straipsniu ir 11 priedu įstatymo Nr. XIV-596 (toliau – įstatymas Nr. XIV-596) 6 straipsnis, kuriuo pakeista Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalis, pagal kurią tam tikrų gėrimų 3 l talpos PET pakuotėms bus taikoma užstato sistema. Įstatymo projekto 2 straipsnis turi būti suderintas su įstatymo Nr. XIV-596 6 straipsniu. Todėl kartu su Įstatymo projektu turi būti keičiamas ir įstatymo Nr. XIV-596 6 straipsnis.

17. Įstatymo projekto 1 straipsniu siūlomi pakeitimai susiję su techninėmis specifikacijomis, paslaugų taisyklėmis, kitais reikalavimais, todėl Įstatymo projektas turi būti notifikuotas Europos Komisijai kaip nacionalinės teisės aktas, nustatantis techninį reglamentavimą. Notifikavimas vykdomas pagal 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka su visais pakeitimais, ir ją įgyvendinančias Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras taisyklių patvirtinimo“. Įstatymo projekto priėmimas turėtų būti atidėtas bent trims mėnesiams, kad Europos Komisija ir kitos valstybės narės galėtų tinkamai susipažinti su siūlomu reglamentavimu ir prireikus pateikti nuomonę.

Ministrė Pirmininkė

Aplinkos ministras